

Inleiding

In de meimaand van het jaar 2000 rij ik met mijn zoon Eric in een Ford de Tervurenlaan in. De honderdjarige kastan-jebomen overschaduwden de verkeersweg die ik zo vaak heb genomen naar de Avenue des Fleurs, de Bloemenlaan. In deze rustige Bloemenlaan kwamen mijn ouders met hun jongste kinderen wonen in een villa uit de jaren 1930, na het huwelijk met mijn echtgenoot Pierre. Vandaag hebben we een andere bestemming. Ik had me nooit kunnen inbeelden dat ik ooit een bezoek zou brengen aan dit statige herenhuis, nummer 361, aan de rand van de landelijke vijvers van deze keurige randgemeente van Brussel.

Toch ben ik niet in de stemming om me in te laten met de verliefde koppeltjes die op waterfietsen van de zon genieten. Ik kan hun lach en onbezorgdheid amper verdragen en dat spijt me ... Ben ik ongevoelig geworden voor de geneugtes des leven? Onze auto stopt zachtjes voor de hoofdingang. De enkele meters die ik tot de ingang zal moeten lopen, zullen mijn nog overblijvende krachten niet ontnemen. 'Zo, jongeman, kun je me even uit de auto helpen? Wel goed opletten hoe en waar je me vastpakt ... Je weet wel ... Mijn ribben,

vooral aan de rechterkant, ze zijn een echte marteling.’ Twee andere zonen zijn enkele minuten eerder met hun eigen wagen aangekomen en wachten me op bij de ingang. We wisselen een paar woorden ... en daar komt een keurige dame, wellicht een oude vrijster, de deur openen. ‘Bent u mevrouw Françoise Jonckheere? De heer Hoste zal u over enkele minuten ontvangen. Dat u samen met deze heren zou komen, was natuurlijk niet voorzien.’ De bitse en eentonige stem geeft meteen de toon van de bespreking aan waar we zo naar hebben verlangd: het gesprek met de directie van de Etexgroep (voorheen de Compagnie Financière). Het bedrijf is koploper in de productie en de verkoop van asbest en cement.

Ik kan me niet meer alleen verplaatsen en de aanwezigheid van drie van mijn kinderen is dan ook wenselijk. Ik had dit duidelijk gezegd bij het maken van de afspraak. We worden verzocht enkele minuten te wachten in een zaaltje. De kamer met haar bruine lederen fauteuils en haar marmeren vloer straalt pracht en praal uit. Misschien is ook Paul Jonckheere, mijn schoonvader, hier geduldig blijven wachten in deze verduisterde kamer met een hardnekkig sigarengertje. Een tekort aan verse lucht doet mijn ademhaling stokken. Door een kwaadaardige tumor zijn mijn longen zwaar beschadigd. Mijn schoonvader ging met pensioen midden jaren 1950. Na zijn aanstelling als directeur van de ‘buizenafdeling’ van de Eternitfabriek in Tiselt ontmoette hij regelmatig de twee broers Emsens op de directievergaderingen. Ze zijn nu alle drie overleden.

Misschien word ik wel door een van de zonen van deze belangrijke Belgische familie ontvangen? Toch koester ik

niet al te veel illusies, deze heren houden van discretie en blijven liever in de schaduw. Begrijpelijk, denkt u allicht, dit zijn de toplui van een multinationale onderneming. Ik ben maar een gewone huisvrouw. In een niet zo ver verleden heb ik trouwens mijn bewondering uitgesproken voor deze familie die in België een belangrijke rol speelt. Eternit is een firma die – omdat ze goed voor haar personeel zorgt – als paternalistisch wordt beschouwd. Een in de hele wereld gekend en gewaardeerd bedrijf, net als de vroegere Sabena maar dan in de bouwsector. Jaren geleden werd bij mij kanker gediagnosticeerd, een kanker die onweerlegbaar veroorzaakt is door blootstelling aan asbest. Ik weet dat mijn dagen geteld zijn. De verontrustende tv-uitzendingen uit de jaren 1970 blijken gegrond.

De heer Hoste, CEO van Eternit, nodigt ons beleefd uit in de vergaderzaal. Hebben daar al plaatsgenomen: twee zwaarmoedige en sombere heren die me onwillekeurig doen denken aan advocaten. Ze moeten er waarschijnlijk voor zorgen dat de aandeelhouders van deze multinationale firma niets te vrezen hebben. Maar dat zal me niet beletten mijn leed en verdriet uit te spreken, net als mijn afkeer en mijn woede omdat ik werd bedrogen. ‘U hebt ons voorgelogen. Ook de longen van mijn vijf zonen zitten volgepropt met uw asbest. Hoeveel asbestslachtoffers heeft u al de dood ingejaagd? Waarom hebt u zo lang gewacht met het aanpassen van uw industriële werkwijze? De gevaren van de blootstelling aan uw product waren al jaren bekend!’ Het gezicht van de heer Hoste wordt plots serieuzer, meer gespannen. Mijn woorden hebben zijn hoogmoed misschien toch wat doen wankelen, zulke woorden had hij

niet meteen verwacht. De twee medewerkers in het zwart durven de ogen niet af te wenden van hun notitieboekjes. Eindelijk neemt de CEO het woord:

‘Mevrouw Jonckheere, we hebben begrip voor uw leed en onze firma biedt u de dezelfde tegemoetkoming die andere asbestkankerlijdende arbeiders en bedienden als hulp ontvangen hebben, te weten een eenmalige uitkering van 1.600.000 frank [ongeveer 40.000 euro].’

De jongens kijken me verbaasd aan. Ik ben hier niet gekomen om te klagen of te bedelen. Door de tijd die me nog overblijft, lijkt deze aanbieding zelfs onfatsoenlijk, een openlijke vernedering. Kruimels in verhouding met hun omzet. Een van de twee in het zwart gehulde mannen overhandigt me een document dat een contract blijkt te zijn. Opletten en niet in de val lopen. Mijn zoon Pierre-Louis heeft het al snel begrepen. Hij is vertrouwd met dergelijke overeenkomsten en vindt een alinea die me bij aanvaarding van de geldsom voor altijd het zwijgen oplegt. Plus de verplichting om af te zien van elke gerechtelijke actie of aanklacht. De schurken ... Ik begrijp dat veel asbestslachtoffers zo'n voorstel noodgedwongen aanvaarden, maar ik heb alleen maar verachting voor een dergelijk aanbod. Zolang er mij nog een beetje adem overblijft, zal ik deze leugens en het jongleren met onze levens aanklagen. Ik antwoord krachtig dat ik dit zwijggeld weiger. Ik vind het belangrijk mijn vrijheid te behouden, de vrijheid om een rechterlijke aanklacht te kunnen aanspannen. Hoe kun je

anders dergelijke industriële aanpakken en straffen als je verplicht wordt in alle stilte te sterven? De heer Hoste lijkt zijn zelfbeheersing te verliezen en kijkt me zenuwachtig aan. *‘Bien, oké’*, zegt hij en hij kan nog amper zijn verbijstering verbergen. Met een vuurrood gezicht lijkt de Belgische CEO opeens te beseffen wat er op het spel staat. Overweegt hij al de diverse opties, de mogelijke uitwegen? Wat mij betreft is er maar een enkele uitweg. Binnenkort zal ik voor altijd rusten, maar ik neem geen afscheid voor er gerechtigheid is geschied. Voor iedereen.